

států na Curych, který se pokládá za »řídící kanton«. Sněm tehdejší nelze přirovnati ke dnešnímu, přednášející jej přirovnává spíše ke Společnosti národů, kde k platnosti usnesení je třeba jednohlasnosti. Sněm však nabyl svými rozsudky velké vážnosti.

Již v této době počíná se vyskytovat fakt, že Švýcaři slouží v cizině jako vojáci, buď jednotlivě, ale většinou hromadně, tvoříce svůj vojenský oddíl pod vlastním velením. Faktum toto je všeobecně odsuzováno a vytýká se mu zejména vzniklé sesurování mravů, dále závislost švýcarské vlády na cizí vládě, která právě vojsko smlouvou se sněmem švýcarským t. zv. kapitulací si najímala. Ubíralo se tím potřebných pracovníků pro zemědělství. Věci došly tak daleko, že v jedné době bylo v cizích službách až 70.000 Švýcarů. Při vpádu francouzském nebylo doma schopných obhájců. Naproti tomu dlužno přiznati, že lid švýcarský, právě tak jako v jiných horských státech, musil si hledati obživu za hranicemi. Když přestaly pokusy o vpád z ciziny byli vojensky vycvičení Švýcaři nezaměstnání i proto nelze se diviti, že sněm přijímá nabídky, které se mu od různých vlád dějí. Ze získaných peněz kryly se státní výlohy. Smlouvy při tom uzavírané zabezpečovaly Švýcarsku výhody celní, možnost posílání mládeže na cizí školy atd. To, že Švýcaři poznali cizinu, prospělo i vlastní zemi. Doba reformační, spojená s neúspěšnými vzpourami sedláků, není vyplněna tak krutými událostmi jako jinde. Znamená úpadek politické jednoty, ale má význam kulturní vnitrostátně i mezinárodně. Švýcarsko se stává centrem evropského protestantismu.

Dalekosáhlejší změnu ústavy mimo právní uznání neodvislosti Švýcarska mírem Vestfálským, přinesla teprve revoluce francouzská. Ústava jí zavedená, přinesla sice mnoho dobrého, odstranila patricijský režim, ale neporozumněla povaze švýcarského státu a dle vzoru francouzského zavedla jednotný stát. Federalismus ovšem zase brzy zvítězil a vznikl na místě dřívějšího spolku států, a to státu jednotného, nově stát spolkový. Každý kanton si dává sám ústavu, která musí býti schválena ústřední vládou, a) nepřiči-li se ústavě spolkové, b) zásadám demokratickým a c) je-li přijata od lidu.

Rovnoprávnost němčiny, francouzštiny a italštiny je základní zásadou jazykovou. Školství je věcí jednotlivých kantonů. Stát je úplně laickým. Podpora církví je přenechána kantonům. Zákonodárství švýcarské je svou moderností vzorem pro mnohé jiné. Zbývá zcentralisovati ještě civilní proces a hlavně právo trestní. Národní shromáždění skládá se z Národní rady (Conseil National) a z rady stavovské (Conseil des Etats). Komory tyto jsou rovnocenné a o návrhu zákona se musí shodnouti. Volí na 3 léta spolkovou radu 7 člennou. Hlavní politické strany jsou: socialisté, demokraté, katolíci, agárrníci a liberální radikálové.

Skutečnými zvláštnostmi švýcarskými jsou referendum a iniciativa. Referendum — hlasování lidu o určitých předlohách — jest a) ústavní (obligatorní) a b) zákonodárné (fakultativní). Počet hlasů pro zavedení referenda ani iniciativy není ve všech kantonech stejný. Iniciativa jest možnost lidu donutiti příslušné činitele hlasováním, aby byl vypracován návrh na zavedení či změnu nějakého zákona. Referendum i iniciativa jsou hojně používány a oceňovány. Dr. Bovay vidí jejich přednost v tom, že zamezují každou revoluci. —ibl.—

LITERATURA.

Przemyslaw Dabkowski, *Historja prawa polskiego*. O nauce i nauczaniu spostrzezenia i postulaty. — Na čtvrtém sjezdu polských historiků v Poznani konaném r. 1925 přednesl profesor Lvovské univer-

sity Dąbkowski referát o této otázce. Jeho výklady však nejsou pouze věnovány studiu historickoprávnímu, nýbrž badání v dějinách právních vůbec. Poněvadž pak v řadě bodů se stýká s otázkami i u nás aktuálními, není jeho výklady nezajímavé čísti. Dąbkowski vyzdvihuje důležitost znalosti právních dějin po stránce poznání právního vývoje, klade proto důraz na čtení a studium pramenů, nezbytnost pátrání v historii recepce cizích práv, zejména pokud jde o právo městské a pod. Proto navrhuje zřízení ústavu pro právní polskou historii a organizaci vydavatelské práce. Jest tu s povděkem vzpomenouti, že Dąbkowski uskutečňuje tuto svou myšlenku ve svém semináři. Stýská si sice do špatného stavu právní historie polské pro nepřejícnost a nepochopení určitých kruhů, ale co bychom měli říkati u nás, kde nejsme ani na počátku uskutečnění svých tužeb. Č a.

Rafacz Józef, Dawny proces polski. Warszawa 1925. Str. 132. Profesor varšavské právnické fakulty vydal dějiny polského procesu. Jest to dílo podivuhodné, protože je především prvé svého druhu a za druhé, protože je výsledkem dlouholetého studia. Autor uložil v tomto dílu bohatství svého studia pramenů vydaných i archivních. Na podkladě tomto mohl přistoupiti ku sepsání díla, které je systémem polského procesu. Autor použil tu veškeré monografické literatury. V některých však kapitolách práce autorova je prvé zpracováním. Autor sleduje otázku přehlednosti a jasnosti upustiti od všech kritických poznámek a úvah. K některým sporným otázkám slibuje napsati samostatné monografie. Systém jeho je velmi jasný právě tak jako vyjadřování v jednotlivých kapitolách.

Dílo skládá se ze čtyř částí. Z úvodu, kdež uvedeny jsou zásady a předpoklady procesu polského. Ve druhé části autor probírá soudy a osoby soudní, ve třetí jedná o stranách a jejich zástupcích. Ve čtvrté konečně uvádí jednotlivé řízení před soudem. Zvláště v této poslední části rozvinuto je celé procesní řízení. Autor nejprve mluví o půhonu a jeho vývoji a náležitostech, pak o příčinách odročení procesu. Obrací se potom k samotným rokům, probírá jednotlivé druhy a líčí pravidelný běh procesu. Další oddíl věnován jest vyličení rozsudku, další prostředkům právním proti rozsudku. Konečně vyličená tu exekuce a soudní poplatky.

Autorovo líčení vztahuje se na celý dějinný vývoj polského procesu od prvních počátků až do zániku říše. Největší pozornost věnována jest století 16., méně počátečnímu vývoji ve stol. 13. U některých zřízení procesu toho přímo postrádáme, protože bylo by u nich třeba vysvětliti geneticky vývoj a také původ. Ale stručnost autorovu lze si vysvětliti pojetím celého díla, které chce podati systematické vyličení celého polského procesu.

Dílo autorovo vyplnilo velkou mezeru ve vědecké literatuře polské. Maně se nám vtírá otázka, kdy se tak stane v právu českém. Rr.

Dr. Richard Horna: Několik kapitol z dějin údělných knížat na Moravě. Příspěvek k ústav. dějinám moravským do konce XII. stol. — Bratislava 1926. Knih. práv. fak. sv. 14. 8°. Str. 51. 18 Kč. — Spis Hornův nechce býti, jak ani v předmluvě by se nemusilo zvláště vytýkati, uceleným pojednáním, nýbrž pouze jak už z titulu vysvítá, řadou jednotlivých kapitol tu delších, onde kratších, majících zpracovati monograficky látku jistě nemálo zajímavou a také po stránce právněhistorické vděčnou, totiž úděly moravské. Kromě úvodu pojednávajícího povšechně o instituci údělných knížectví, je to celkem 8 kapitol. První mluví o počátcích údělných knížectví a počátcích správy na Moravě, druhá zmiňuje se o Břetislavovu rozdělení Moravy, třetí o postavení morav. údělných knížat vůči velkému knížeti pražskému, 4. kap. vypočítává demonstrativně několik ukázek z titulů údělných knížat, 5. nadhazuje otázku dvora a centrálních úředníků,